CEVAPLI KİTAPÇIK

Soru	1	2	3	4	5	6	7	Toplam
Puan	15	10	15	10	20	15	15	100

7 açık uçlu / kısa cevaplı soru · 100 puan. Yanıtlarında istenen işlem, gerekçe ve kanıtı göster.

Yazılı provasıdır. Okulunun seçtiği senaryoyu kontrol et.

1. Nasıl ve niçin soruları · 15 puan

Yer bilimci, depremin oluşumunu yer kabuğundaki hareketler ve ölçüm verileriyle açıklar. Dinî düşünceyi inceleyen bir araştırmacı ise afetten etkilenenlere yardım etmenin ahlaki sorumluluğunu tartışır.

İki incelemenin soru ve yöntemlerini karşılaştırınız. Bu örneğe dayanarak din ile bilimin her konuda aynı soruyu sorduğu iddiasını değerlendiriniz.

Örnek yanıt

Yer bilimci fiziksel oluş mekanizmasını gözlem, ölçüm ve bilimsel açıklamayla araştırır. Dinî düşünce araştırması yardımın anlamını, değerini ve ahlaki sorumluluğu dinî kaynak ve yorumlar üzerinden ele alır. Örnekte sorular ve yöntemler farklıdır; bütün din ve bilim araştırmalarının aynı soruyu sorduğu sonucu çıkarılamaz.

• Yer bilimci fiziksel oluş mekanizmasını gözlem, ölçüm ve bilimsel açıklamayla araştırır.

• Dinî düşünce araştırması yardımın anlamını, değerini ve ahlaki sorumluluğu dinî kaynak ve yorumlar üzerinden ele alır.

• Örnekte sorular ve yöntemler farklıdır; bütün din ve bilim araştırmalarının aynı soruyu sorduğu sonucu çıkarılamaz.

Dikkat: Depremin fiziksel mekanizmasını açıklamak yerine yalnız ahlaki bir yargı yazmak.

2. Çeviriden araştırmaya · 10 puan

İslam medeniyetindeki bilimsel faaliyetler sırasında farklı dillerdeki eserler çevrilmiş; bazı bilgiler karşılaştırılmış, eleştirilmiş ve yeni gözlem ve hesaplamalarla geliştirilmiştir.

Çevirilerin bilgi birikimine bir katkısını açıklayınız. Verilen bilgilere göre bu faaliyetleri yalnızca kopyalama olarak nitelemek neden yetersizdir?

Örnek yanıt

Çeviriler farklı kültürlerin bilgi birikimine erişimi ve bilgilerin ortak bir dilde karşılaştırılmasını kolaylaştırmıştır. Eleştirme, yeni gözlem ve hesaplamalar yapma bilgiyi yeniden üretme ve geliştirme faaliyetleridir; bu nedenle süreç yalnız kopyalamaya indirgenemez.

• Çeviriler farklı kültürlerin bilgi birikimine erişimi ve bilgilerin ortak bir dilde karşılaştırılmasını kolaylaştırmıştır.

• Eleştirme, yeni gözlem ve hesaplamalar yapma bilgiyi yeniden üretme ve geliştirme faaliyetleridir; bu nedenle süreç yalnız kopyalamaya indirgenemez.

Dikkat: Çeviri yapılmasını özgün araştırmanın hiç bulunmadığının kanıtı saymak.

3. Kurumların farklı işlevleri · 15 puan

İslam medeniyetinin farklı dönemlerinde medreseler ve rasathaneler bilgi üretimi ve aktarımında rol oynamıştır.

Medrese ile rasathanenin temel işlevlerini yazınız. Bu kurumların aynı işlevi gördüğü iddiasını bir fark belirterek değerlendiriniz.

Örnek yanıt

Medrese, düzenli eğitim ve öğretim yapılan, farklı dönemlerde çeşitli ilimlerin okutulduğu kurumdur. Rasathane, gök cisimleriyle ilgili gözlem ve hesaplamaların yapıldığı kurumdur. Her ikisi bilgiyle ilişkili olsa da medresenin temel işlevi eğitim, rasathanenin temel işlevi astronomi gözlemi ve araştırmasıdır.

- Medrese, düzenli eğitim ve öğretim yapılan, farklı dönemlerde çeşitli ilimlerin okutulduğu kurumdur.
- Rasathane, gök cisimleriyle ilgili gözlem ve hesaplamaların yapıldığı kurumdur.
- Her ikisi bilgiyle ilişkili olsa da medresenin temel işlevi eğitim, rasathanenin temel işlevi astronomi gözlemi ve araştırmasıdır.

Dikkat: Rasathaneyi yalnız dinî eğitim veren okul olarak tanımlamak.

4. Araştırmaya uygun kurum · 10 puan

Bir araştırmacı grubu geçmişte gök cisimlerinin hareketlerinin nasıl gözlendiğini inceliyor. Başka bir grup hastaların bakım ve tedavisinin yapıldığı kurumları araştırıyor.

İlk grubun rasathane, ikinci grubun darüşşifa belgelerini incelemesi neden uygundur? Her kurumun işleviyle ilişki kurunuz.

Örnek yanıt

Rasathanelerde gök cisimleri gözlenip astronomik ölçüm ve hesaplamalar yapıldığından ilk grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir. Darüşşifalarda hastaların bakım ve tedavisi yapıldığından ikinci grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir.

- Rasathanelerde gök cisimleri gözlenip astronomik ölçüm ve hesaplamalar yapıldığından ilk grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir.
- Darüşşifalarda hastaların bakım ve tedavisi yapıldığından ikinci grubun sorusuna ilişkin belgeler bulunabilir.

Dikkat: Darüşşifa ile rasathanenin işlevlerini birbirine karıştırmak.

5. Çalışmaları sınıflandırma · 20 puan

Bir sergide Hârizmî'nin bilinmeyenli eşitliklerin sistematik çözümüne, İbnü'l-Heysem'in ışığın yayılması ve görmenin gerçekleşmesine, İbn Sînâ'nın hastalıkların tanı ve tedavisine ilişkin çalışmaları tanıtılıyor.

Bu üç çalışmayı ilgili bilim alanlarıyla eşleştiriniz. Bu eşleştirmenin, adı geçen kişilerin bütün çalışmalarını kapsadığı sonucu çıkarılabilir mi? Açıklayınız.

Örnek yanıt

Hârizmî'nin cebir çalışmaları matematik alanındadır. İbnü'l-Heysem'in ışık incelemeleri optik veya fizik alanındadır. İbn Sînâ'nın tıp eserleri tıp alanındadır. Verilen örnekler yalnız belirtilen çalışmaları sınıflandırır; bu kişilerin başka alanlarda çalışmadığı sonucu çıkarılamaz.

• Hârizmî'nin cebir çalışmaları matematik alanındadır.

• İbnü'l-Heysem'in ışık incelemeleri optik veya fizik alanındadır.

• İbn Sînâ'nın tıp eserleri tıp alanındadır.

• Verilen örnekler yalnız belirtilen çalışmaları sınıflandırır; bu kişilerin başka alanlarda çalışmadığı sonucu çıkarılamaz.

Dikkat: Bir bilim insanına ait tek örnekten onun bütün çalışmalarını tek alana indirgemek.

6. Ölçüm ve gözlem · 15 puan

Bir sergide Birûnî'nin yeryüzünün ölçülmesiyle ilgili çalışmaları ile İbnü'l-Heysem'in ışık ve görmeye ilişkin araştırmaları yan yana sunuluyor.

Bu çalışmaların ilgili olduğu bilim alanlarını yazınız. İki araştırma alanında da kullanılabilecek bir bilimsel yöntemi açıklayınız.

Örnek yanıt

Birûnî'nin yeryüzünün ölçülmesine ilişkin çalışmaları coğrafya, jeodezi veya astronomiyle ilişkilidir. İbnü'l-Heysem'in ışık ve görme araştırmaları optik veya fizik alanıyla ilişkilidir. Örneğin gözlem ve ölçüm, nesneler veya olaylarla ilgili veriler toplayıp açıklamaları sınamak için her iki alanda da kullanılabilir.

• Birûnî'nin yeryüzünün ölçülmesine ilişkin çalışmaları coğrafya, jeodezi veya astronomiyle ilişkilidir.

• İbnü'l-Heysem'in ışık ve görme araştırmaları optik veya fizik alanıyla ilişkilidir.

• Örneğin gözlem ve ölçüm, nesneler veya olaylarla ilgili veriler toplayıp açıklamaları sınamak için her iki alanda da kullanılabilir.

Dikkat: Farklı bilim alanlarında ortak yöntemlerin kullanılamayacağını düşünmek.

7. Çeşitlilik üzerine düşünme · 15 puan

Fâtır 35/27–28'in anlamına ilişkin özet: Yağmurla yetişen ürünlerin, dağların, insanların ve hayvanların çeşitliliğine dikkat çekilir; bilmek ile Allah'a karşı saygı ve sorumluluk duyarlılığı arasında ilişki kurulur.

Metindeki gözleme konu olabilecek iki çeşitlilik örneğini yazınız. Bilgi ile dinî duyarlılık arasında kurulan ilişkiyi açıklayınız.

Örnek yanıt

Birinci örnek olarak ürünler, dağlar, insanlar veya hayvanlar arasındaki renk ve özellik çeşitliliğinden biri belirtilir. İlkinden farklı ikinci bir örnek olarak ürünler, dağlar, insanlar veya hayvanlar arasındaki çeşitlilik belirtilir. Ayetlerin dinî yorumunda varlıklardaki çeşitliliği anlayarak düşünmek, yaratıcının kudretine ilişkin farkındalık ve O'na karşı saygı duyarlılığıyla ilişkilidir.

- Birinci örnek olarak ürünler, dağlar, insanlar veya hayvanlar arasındaki renk ve özellik çeşitliliğinden biri belirtilir.
- İlkinden farklı ikinci bir örnek olarak ürünler, dağlar, insanlar veya hayvanlar arasındaki çeşitlilik belirtilir.
- Ayetlerin dinî yorumunda varlıklardaki çeşitliliği anlayarak düşünmek, yaratıcının kudretine ilişkin farkındalık ve O'na karşı saygı duyarlılığıyla ilişkilidir.

Dikkat: Varlıklardaki çeşitlilikten insan grupları arasında değer üstünlüğü sonucu çıkarmak.